

АЗƏРБАЙЧАН

АЗƏРБАЙЧАН СОВЕТ ЯЗЫЧЫЛАРЫ ИТТИФАГЫНЫН АЙЛЫГ
БƏДИИ Ə ТƏБИЙЯТ, ИНЧƏСƏНƏТ ВƏ ИЧТИМАИ-СИЯСИ ЖУРНАЛЫ

МҮНДƏРƏЧƏ

8(05)

440

	Сəн.
Нəби Бабасев—Һэгигата дөнмүш араулар (шеир)	3
Мəһəррəм Əлизадə—Су айдынлыгдыр (повест)	4
М. Сейидзадə—Сталин музейи	76
Н. А. Некрасовун вəфатын ач 75 иллий	
Əкбər Агаев—Халг сэдəти урдуна йорулмаз мүбариз	83
Н. А. Некрасов—Рус язычысына, Ушагларың көз яшы, Шəһər кəнарында, Мəктəбли, Илһам пə- риси, Тəзə ил (шеирлэр)	96
Тəнгид, публицистика вə библиография	
Рəшид Маһмудов—Некрасов бир журналист кими	101
Мəс'уд Вəлиев—Н. А. Некрасовун бир пəзмасы	111
Мухтар Гасымов—Мэдəни ирсимизə марксистчəси- нə янашмалы	115
Аббас Заманов—Н. А. Добролюбовун сечилмиш эсəрлəri Азəрбайжан дилиндə	149
Юнис Əһмədов—Бөйүк реалист рəссам П. А. Федотов	155
Ə. Бағыров—Терминология комитəсиндə	162

1

ЯНВАР

М. СЕИИДЗАДЭ

Сталин музейи

Бир истрахэт күнү—
Иыгышыб сәһәр-сәһәр—
Сталин музейинә
Кетдиләр пионерләр.
Чичәкли багдан кечиб,
Пиллаләрдән галхдылар,
Гәшәнк, йүксәк биная
Чох марагла бахдылар
Бу музейин шөһрәти
Яйылмышдыр һәр ерә.
Мәһәббәти көрүнүр
Бурда халгын рәһбәрә.
Сталинин габагда
Гоюлмүшдүр һейкәли.
Көзләриндән охунур
Ошун бөйүк эмәли.
Пионерләр һейкәлин
Өнүндә дуруб бир ан.
Мәһәббәтлә, һөрмәтлә
Бахдылар һейран-һейран.
Салонлары кәзмәйә
Кетди сонра ушаглар.

★

Сталин музейиндә
Он беш бөйүк салон вар.
Һәр салондан асылыб
Вәрагәләр, лөвһәләр.
Бу тарихи сәнәдләр
Көстәрир көрүн нәләр:
Будур бөйүк бир салон,
Бир лөвһәдә көрүнүр—
Ингилабдан эвәлки
Нефти яд өлкәләрдә
Янян гаранлыг Бақы.
Мәдәниләрин үстүнү
Бүрүйүбдүр думан, чән.
Көлкә кими сүрүнүр
Лап йолдан кәлиб кечән.
Фәһләләрин үзүндә
Дуюлур бир изираб,
Истиҗмар тәвҗәсиндә
Ишчиләр чәкир әзаб.
Һәлә күнәш чыхмамыш,
Фәһләләр чыхыр ишә.

Кечәләр гаранлыгдә
Эвә дөнүр һәмишә.
Човғунда бир дәгигә
Ишә кечикиб фәһлә,
Азғын мәдән мүдири
Дөйүр ону тәзәблә.
Бир лөвһәдә фәһләләр
Ган-тәр төкүр бурүгдә.
Бир лөвһәдә дөвәләр
Нефт апарыр тулугдә.
Шәһәр кими горхунчдур
Кәндин дә лөвһәләри.
Буну айдын көстәрир
Бир рәссамын әсәри:
Изирабдан кәндлинин
Үзүндә вар бир һейчан.
Зәһмәтлә бечәрдийн
Мәһсулу алыр бәй, хан.
Бүкүлүб гочаларын
Бели бир ораг кими,
Чаванлар саралыбдыр
Солғун бир яраг кими,
Дәрин матәм дуюлур
Аналарын көзүндә,
Күлүшдән әсәр йохдур
Көрпәләрин үзүндә.

★

Салонда көрдүкләри
Тә'сир эдир Нәркизә,
Яхынлашыб сөйләйир
Йолдашы Фирәнкизә:
— Музейдәки шәкилләр
Чох айдын, чох чанлыдыр!
Фирәнкиз дейир:— Гәмдән
Инсанлар һейчанлыдыр,
Аталар дәр-гәм чәкиб,
Көр кенмишдә нәләр вар!
Чох дәһшәтди лөвһәләр,
Чох гара сәһнәләр вар!

★

Рәссам тәсвир этмишдир
Бир шәкилдә: Сталин,
Данышыр кәдәриндән
Әзилән халгын, элин.

О. Кетсховелийә
Мүһүм тапшырыг верир.
Бакыда ингилабчы
Чалышмага көндәрир.
Кечә кечиб ярыдан,
Сәс-сәмир йох шәһәрдә.
Кәлиш-кедиш кәслиб
Гаранлыг күчәләрдә.
Бакынын учгарлары...
Кичик әв... Чыраг яныр...
Фәһләләрин үзүндә
Чизкиләр ишыгланыр.
Чидди ишчин топланыб
Кечә вахты йыгынчаг.
Аралыга алыныб
Тифлидән кәлән гонаг,
Ладо Кетсховели
Кәтириб мүһүм хәбәр,
Диггәтлә динләйирләр
Ону бүтүн фәһләләр.
Әтрафа көз кәздириб
О сөйләйир:— Йолдашлар!
Рәһбәримиз Кобанын
Сизә чох саламы вар!
Фәһләләрин бу сөздән
Кәлир гәлбинә гүвәт.
(Коба! Бу алда вардыр
Мүбаризә, сәадәт!)
Ладо давам әтдириб
Сөзүнү, дейир:— Ленин
Бирләшдирир күчүнү,
Гүдрәтини күтләнн...
Яхынлашыр фыртына.
Чалышыб, өлкәминдә
«Искрачы» тәшкилат
Яратмалыйыг биз дә.
Гыгылчым аловланыб,
Бөйүк янғын догачаг!
Бу сөзләри үрәкдән
Алгышлайыр йыгынчаг...

★

Айдын тәсвир олуномүш
Боялы бир шәкилдә
Кизли гәзет бурахыр
Ладо биринчи илдә.
Нина мәтбәәсиндә
Даянмышдыр, будур, бах!
Ленинчә «Искра»ны
Диггәтлә охуяраг.
Дөйүшдә мәтбуаты
Ән көскин силаһ саныр.
Сөзүн бөйүк күчүнә,
Тә'сиринә инаныр

★

Бир лөвһәдә көрүнүр
Бакыда Май байрамы.

Рәссам чошғун Хәзәрә
Бәнзәдир издиһамы.
Фәһләләр бирләшибләр,
Әлләрдә ал байраглар,
Бу бирлик, бу гүдрәтдән
Санки титрәйир дағлар.
Бу бирликдән дүшмүшдүр
Дәһшәтә миллионерләр.
Лөвһәйә бахыр, бахыр
Марагла пионерләр.
Салондан чыхан заман
Рамиз дейир Фәрһадә:
— Майы байрам эдәндә
Фәһләләр Амеркада,
Чох ганлы тогушмалар
Баш верир күчәләрдә.
Фәһләләри полисләр
Тә'ғиб эдир һәр ердә.
Азадлыг истәйнәләр
Юрдундан олур сүркүн.
— Зүлмүн гара һейкәли
Ийхылар орда бир күн,
Дейиб, йолдашы Фәрһад
Тәсәлли верир она.
Ушаглар нигизамла
Кечир башга салона.
Кәлин пионерләрин
Ардынча кедәк биз дә.
Ени-ени лөвһәләр
Чанлансын көзүмүздә.

★

Бояларла чәкилмиш
Шәкилләрин бириндә
Көстәрилир: Сибирин
Ән шахталы ериндә
Сталин сүркүндәдир...
Гыш һәр тәраф човғун, гар...
Рәһбарин көзләриндә
Дуюлур инам, вугар.
О, Ленинлә илк дөфә
Олмуш гыяб таным.
Галбини иснидирән
Аловлу мәктүб алмыш.
Бу танышлыг Кобая
Дәрин тә'сир бурахыр.
Кәләчәк дөйүшләрә
О, Ленин кими бахыр.
Күтләнн дүшүнмәклә
Кечир ону һәр аны.
Чалышыр, Ленин кими
Дәйишдирир дөвраны.
Ону сахлая билмир
Чар элидәндә, сүркүндә.
Гачыр узаг Сибирдән
Союг, шахталы күндә.

Етишир четинликде
Көмөйинэ күтлэнин.
Арха саныр Кобаны
Өзүнэ бөйүк Ленин.

☆

Бир лөвһә тасвир эдир:
Коба Бакыя кәлмиш,
Һәр мө'дәндә, заводда
Иығынчаглар дүзәлмиш.
Фәһләләр сөйлөйрләр:
—Күн чыгыр, сөкүдүр дан,
Ингилаб дөнизинә
Калиб бөйүк капитан!
Күтлөләри толлайыр,
Тәшкил эдәйир рәһбәр.
Дейр:—Ялһыз дөйүшлә
Газанарыг биз зәфәр!
Көдәлик зәвчирини
Гырыб атмагчың бизә
Мүбаризә кәрәкдир,
Силаһлы мүбаризә!
Сатгың меншевикләрин
Сөзүнә инанмайың,
Йолдашлар! Уюб дилә.
Бош вә'дә алданмайың.
О ханһләр дөйүшә
Мане олуб һәр ердә,
Сизин көзләринизә
Чәкирлар гара пәрдә...
Фәһләләрә бу сөзләр
Тә'сир эдир чох дәрин.
Сәсинә сәс верирләр
Һәр тәрәфдән рәһбәрин...

☆

Музейдә шәкилләрин
Бирн көстәрир бизә:
Будур, меншевикләрдә
Коба дуруб үз-үзә.
Бир анда сатгышларын
Ачыб хяянәтнини,
Күтлөләрә көстәрир
Онларын нийәтнини,
Дейр:—Фәһләләр билир—
Һәр сөзүнүз яландыр.
Дүшмән очаг башында
Хәлвәт сайман иландыр.
Меншевикләрә бөйүк
Зәрбә дәбир о күндән.
Һамы билир, чүрүкдүр
Бу тәшкиләт көкүндән.
Ярдәыр болшевикләр
Тәшкиләтнини Коба.
Ингилаб ғығылчымы
Алованыр Бакыда.

☆

Будур, башга бир лөвһә.
Декабр. Дөрдүнчү ил.
Бакыда һәр мө'дәндә
Фәһләләр эдиб тә'тил.
Галһыб ишчи күтләси
Ериндән бир даг кими,
Сталин габагдадыр
Мүбариз байраг кими.
Рәһбәри өн сырада
Көрүб, һамы руһланыр,
Һәр көнүлдә зәфәрә
Инам һисси ояныр.
Фәһләләри горхутмур
Газагларын күлләси.
Будур, азәрбайчанлы,
Рус, эрмәни фәһләси—
Бир-бириңә дөйүшдә
Олуб ән мөһкәм арха.
Чарын газагларилә
Вурушур әлбәяха.
Фәһләләр икидиклә
Газаныр бөйүк зәфәр.
О заман бу барәдә
Язынды даһи рәһбәр:
— Достлар, хош хәбәр верир

Бизә бу гопан туфан.
Артыг калиб чатыбдыр
Шәфәгин догдугу ан.
Һәлә дүнән, кечән күн
Бакыдан Батумалок
Гафгаз пролетарлары
Һәмрә'йлик көстәрәрәк,
Билдирди азгың чара
Үрәкдән дәрнә һифрәт.
Иәгин тә'сирсиз галмаз
Бу тәһәббүс, мәнәнәт,
Русияны бүрүйүб,
Тутар бүтүн һәр яны.
Титрәдәр сарайлары
Фәһләләрин үсяны.

☆

Бир лөвһәдә Ханларын
Дәфини олунуб тасвир.
Рәссам, халһын дүшмәнә
Гәзәбинн көстәрир:
Сталинни шакирди,
Ән яһын силаһдашы,
Дөйүшләрдә яһындан
Айрылмаһа йолдашы
Хяянәтлә вурулуб,
Ташшырылыр торпаға.
Бүтүн Бакы галһыбдыр
Енә бүкүн аяға.
Бу итки фәһләләрчин

Чох бөйүкдүр, чох ағыр...
Һамынын көзләриндән
Гәзәб атоши яғыр.
Һәр мө'дәндән, заводдән
Иүкәлмишдир фит сәси.
Чаһнашмая дүшүбдүр
Ганлы полис дәстәси.
Бир анда болшевикләр
Һәр яна хәбәр вериб,
Иығынчагы чох бөйүк
Нумайишә чевриб.
Аловлу нитг сөйләйир
Сталин—әзиз рәһбәр.
Чара һифрәт билдирир
Бүтүн кениш күтлөләр.
Полисләрин чанына
Ләрзә дүшүб горхудан.
Кобаны иләйирләр
Бүкүндән сонра һәр ан.

☆

Бир шәкилдә көрүрүк
Байылдакы зинданы.
Бу лөвһә чох дәриндән
Дүшүндүрүр инсаны.
Бир күнәш ки, ярадыр
Кечәдән айдын сәһәр—
Гаранлыг мөһбәсәдәдир.
Һәр милләтдән фәһләләр
Кәлир һәбсхәная—
Кобанын көрүшүнә.
О, рәһбәрдир һәр ердә
Азадлыг дөйүшүнә.
Полад ирадәсинә
Тә'сир әтмәмиш зиндан.
Дүшүнүр о даһма,
Раһат даяһмыр бир ан.
Чалышыр ки, фәһләләр
Вуруша олсун һазыр.
Кичик шам ишығында
Бөйүк әсәрләр языр.

☆

Бир салонда көрүрүк
Октябр дөврүнү.
Үсянләр бүрүмүшдүр
Әлкәнин һәр ерини.
Октябр һәр заман
Хатырланар дүняда.
Илнә аһмәл айында
Кәлир Петрограда.
Гарышлайыр күтлөлә
Өз рәһбәри Ленини.
О, бөйүк кәләчәй
Үзәдараг аһни
Сөйләйир:—Советларин
Олмалы һакимийәт.

Етәр халһын һаггыны
Тапдады гара гүввәт.
Енә долур зинданлар,
Әвләр һыхылыр һагсыз,
Фәһләләр һүгүгсүздүр,
Кәндиләрсә торпагсыз.
Енә һәрб давам эдир,
Йох азадлыг, йох чәрәк.
Халһлара сүһл кәрәкдир.
Торпаг, азадлыг кәрәк!
Бу сөзләри эшидир
Күтлә даһи рәһбәрдән.
Сәс верялир сәсинә
Һәр тәрәфдән, һәр ердән:
—Етәр халһын һаггыны
Тапдады гара гүввәт.
Советларин олмалы
Һәр ердә һакимийәт!
Мүвәггәти һөкүмәт
Кетдикчә азғынлашыр,
Күтлөләрин гәзәби
Чошгун дәннә төк дашыр.
Бөйүк үсян башланыр
Октябр айында.
Ханһләр қизләнирләр
Чарын Гыш сарайында.
Атәш ачыр сарая
«Аврора» крейсери,
Бу сәслә дә башланыр
Тарихин ени дөврү.
Ленини, Сталинни
Дүһасынның гүдрәти
Яралыр Русияда
Совет һакимийәти.
Кәлир чатыр Бакыя
Сүр'әтлә бу шад хәбәр.
Митинглә тәшкил эдир
Һәр тәрәфдә күтлөләр.
Бакыя болшевикләр
Адыр һакимийәти.
Ингилабың күнәши
Боғур гара зүдмәти,
Фәһлә-кәндли күтләси
Чыһыр айдын сәһәрә.
Болшевикләр йолланыр
Һәр кәндә, һәр шаһәрә.
Чалышыр кечә-күндүз
Иһәллә, йорумадан
Әнәбәйов, Чанаридзә,
Филәтов, Шаумян—
Әлкәдә мөһкәмләснини
Фәһлә-кәндли бирлини.
Күтләни тәшкил эдир
Партия рәһбәрлини.

☆

Ватандаш һәрбиндән дә
Музейдә бир лөвһә вар.
О заман газғын олмуш
Бакыда чарпышмалар!
Ханн мусаватчылар
Фитнакарлыгла бирдән
Гызыл гвардия
Һүчүм эдир гәфлэтән.
Баш тутмур дүшмәнләрин
Анчаг гурдугу һийлә.
Хәзәр доанмасынын
Гардашлыг көмәйлә
Кечир гәтн һүчүма
Гызыл гвардиямыз,
Ордуну рублиандырыр
Гүдрәтли партиямыз.
Ингилаб комитәси
Бу һәрбдә олур рәһбәр.
Болшевикләр дөйүшдә
Газаныр бөйүк эфәр.
Ингилаб дүшмәнләрн
Меншевик, эсер, дашнаг,
Мусаватчы гулдурлар
Сатыр Бакыны анчаг.
Бир тәрәфдән инкилис,
Бир яндан түрклә алман
Кәлир Азәрбайчаны
Талайыб, этсин виран.
Бакыя һүчүм эдир
Ки, бизим нефт өлкәси
Пашаларын, лордларын
Олсун мүстәмләкәси.
Гудуз имперализмин
Сөнүр ганлы хулясы.
Юрдумузу гуртарыр
Сталинин дүһасы.

✱

Өлкәмизчин ән чәтин,
Ән горхулу заманда
Ленин, Сталин бизи
Унутмур бирчә ан да
Будур, бахын, музейдә
Дәйәрли сәһәлләр вар.
Он сәккизинчи илдән
Сахланмышдыр ядикар.
Севимли рәһбәр Ленин
Бир мәктубда о заман
Шаумяна язмышдыр:
«Әзиз йолдаш Шаумян!
Көндәрдийин кағызчың
Чох сағ ол! Гейранам мән
Сәндәки мөһкәмлийә.
Гәтиййәт көстәрирсэн.
Иичә дипломатлыг да
Ишләтсэн әкәр, шәксиз
Бу чәтин вәзиййәтдә

Галиб кәләчәйик биз».
Языр бир мәктубда да
Сталин—даһи рәһбәр:
«Бакыя, Шаумяна
Радио версия хәбәр:
Мән, Сталин, бу күнләр
Чәнубдаям, кечәр аз,
Олар даяндыгым ер
Мәним Шимали Гафгаз,
Хасав-Юрт, Петровск
Хәтләри дә дүзәлләр.
Бакыя һәр көмәклик
Кәлмишдир, енә кәләр.
Саритсындан бир мәктүб
Алар бүкүн Шаумян.
Тахыл көндәрәчәйик
Чәтинлийә бахмадан.
Чалышын мөһкәмләнсин
Ағчагабул чәһәси.
Рундан дүшмәнлин. Халгын
Енилмәэдир гүввәси».
Бакы болшевикләри
Бу сөзләрдән рублианыр.
Дөйүш чәһәләриндә
Мәтанәтлә даяныр.
Әзизбәйов, Шаумян
Күндә кедир бир кәндә.
Фиолетов фабрикадә,
Чапаридзе мэдәндә—
Чалышыр ки, бирләшсин
Фәһлә-кәндли күтләси.
Өлкәнин һәр ериндән
Кәлир онларын сәси.
Ләкин меншевикләрдә
Эсерләр гүрүр һийлә,
Түтүлүр комиссарлар
Ханнларин алилә.

✱

Рәссам Бродскинин
Мәшһүр бир таблосу вар.
Тәсвир олунур онда
Ийирми алты комиссар.
Ағча-Гум чәлләриндә
Дан ери сөкүлөндә,
Ал бояныб үфүгләр,
Улдузлар төкүлөндә—
Ийирми алты гәһрәман.
Дүзүлмүшдүр ян-яна,
Синаләри, үзләри
Батмышдыр гызыл гана.
Чәллад инкилисләрин,
Эсерләрин күлләси
Курладыгча... йүкәлар
Комиссарларын сәси.
Мәтанәтлә бахырлар

Өлүмүн дә көзүнә,
Бу сөзләри чырпырлар
Чәлладларын үзүнә:
—Коммунизмин йолунда
Ганымыз ахыр бизим,
Биз өлүрүк, яшасын
Гой дүняда коммунизм!

✱

Бу салону сейр эдиб
Ушаглар чыхан заман,
Йолдашы Әлсәвәрә
Дейир пионер Әлман:
— Шанлы комиссарларын
Ганы ахдыгыр дә,
Ағча-Гумда тиканлар
Битән гүмлү чәлләрдә
Бөйүк канал чәкилир.
Гызғын иш кедир инди,
Халгларын әмәйилә
Яранан бу тикинти
Дөйүшәр төбнәти,
Дөйүшәр фәсилләри.
Бир илдә керн гояр
Чох узун әсләри.

✱

Шанлы апрел дөврүнү
Бир лөвһә эдир тәсвир.
Халгын мәрд оғулары:
Айдынбәйов Мүгтәдир,
Мәммәядаров, Бағыров
Чалышыр галиб кәлсин
Өлкәмиздә ингилаб.
Кәндиләр бәйә, хана
Силаһла версин чаваб.
Будур, бах, ат белиндә
Бағыров, вурүшларда
Кедир өн сырларда—
Күтлә галмасын дарда.
Чарпышыр ки, парласын
Азадлыгын күнәши,
Залымларын ганилә
Сөнсүн зүлмүн атәши.
О, бә'зән Губададыр,
Бә'зән дә Ләнкәранда.
Бә'зән дәрлар башында,
Бә'зән олур аранда.
Чарпышыр ки, өлкәмиз
Ал шафәгә боянсын.
Гардаш халглар бирләшиб,
Бир чәһәдә даянсын.
О, бөйүк Сталинин
Яхын силаһдашыдыр,
Һәр фәһләнин, кәндлинин
Достәдур, сирдашыдыр.

Бә'зән олур заводда,
Бә'зән нефт мә'дәниндә,
Ингилабчың чалышыр
Өз доғма вәтәниндә.

✱

Бир салонда рәссамлар
Тәсвир эдиб баһары.
Илләрчә зүлм одунда
Янән оллар дияры
Азадлыг күнәшилә
Ишыгланьб апрелин,
Халгымызы хош күнә
Чыхарыб даһи Ленин,
Бөйүк гардаш рус халгы
Көмөк көндәрөб бизә.
Кәлиб Киров, Микоян,
Кәлиб Орчоникиде.
Нә гәмдән әсәр галыб,
Нә кәдәрдән бир нишан.
Азалыгчың илләрдә
Дөйүшләрдә чарпышан
Азәрбайчан фәһләси
Хилас олуб зүлмдән.
Кәндиләр гуртарыбдыр
Дәрддән, вахтсыз өлүмдән.
Далғаланыр юрдумда
Ленинин ал байрагы,
Совет Азәрбайчаны
Олуб Шәргин маягы.
Сталин дүһасилә
Чыхыб айдын сәһәрә,
Кедир гардаш халгларла
Коммунизмә, эфәрә!
Ядындадыр һамынын
Бөйүк Вәтән давамы.
Фашизм мәгдүб этди
Сталинин дүһасы.
Сталин бу дүнянын
Даһи хыласкарыдыр,
Сталин азалыгын,
Сүлһүн байрагдарыдыр.
Коммунизмин ән бөйүк
Ме'марыдыр Сталин!
Халгларын вичданыдыр,
Вүгәрдыр Сталин!

✱

Музейн башдан-баша
Көзүб чыхыр ушаглар.
Көзләринин өнүлдә
Чанланыр яшыл баглар.
Ени Бакы көрүнүр
Бүтүн әзәмәтилә,
Сайсыз нефт буруглары
Түкәммәз сәрвәтилә.

Бахан кими узагдан
 Чошгун мави Хэээрэ,
 Артыомда кечэн ил
 Көрдүклөри мэнээрэ
 Көдир, нэээрлөриндө
 Лөвһө кими даяныр:
 Будур, көзир гайыглар,
 Сайсыз уадузлар яныр.
 Хэээрин суларына
 Яйылыр парлаг ишыг,
 Дөниз буругларына
 Верир башга ярашыг.
 Бэ'ээн көйөрчин кими
 Ганад чалыр лөпөлөр,
 Кяһ галхыр йүксөклөрө,
 Каһ алчалыр лөпөлөр.
 Санки дөнизин ичи
 Чылчыраглы шөһөрдир.
 Кечэ һисс олунмайыр,
 Санки айдын сөһөрдир.
 Бэ'ээн дө туфан гопур,
 Көпүклөнөн һэр далга
 Буругун этрафында
 Дөнүр санки бир дага.
 Һэр мө'дөндө, буругда
 Енэ гызгын иш кедир,
 Табиэт гүввөснлө
 Амансыз дөйүш кедир.
 Хэээрин суларындан
 Нефть чыхарыр фөһлөлөр.
 Бу гызгын бурушларда
 Газаныр гөлөбөлөр.
 Сөйлэйир:—Сталинлө
 Багыдыр зэфэриமிழ.
 Көһнө бакылымызла
 Фөхө эдир эллэриமிழ.
 Ушагларын көзүндө
 Башга лөвһө чанланыр.
 Бөйүк севинч һиссилө
 Һэр көнүл һейчанланыр.
 Бакы күчөлөриндө
 Ервийр пионерлөр.
 Ондара нагыл кими
 Көдир көрдүйү ерлөр.
 Бакымыз базыйр.
 Ени-ени биналар.
 Яладыр көнч ме'марлар,
 Тачрубади бонналар.
 Бягчаларда, багларда
 Күлүмсөйир күл-чичөк.

Ойнайыр күлөр үзлү,
 Шөн ушаглар севинчөк.
 Күзүк кими парлайыр
 Кениш асфалт күчөлөр.
 Һалә Бакы нө гэдэр
 Көзөл олур кечөлөр!
 Күллү, чичөкли багда
 Яранан ени фантан
 Зариф көзөллиийлө
 Чөкир сәни узагдан.
 Сары, яшыл, гырмызы
 Ишыг көрүнүр гәшәнк.
 Бу фантанын сулары
 Һәр ан алыр башга рәнк.
 Мейданларда гоюлуб
 Абидөлөр, һейкәллөр,
 Күлүр бөйүк арзулар,
 Чичөкләнир әмәллөр.
 Һәр күн ени фабриклар,
 Заводлар дүшүр ишә,
 Бакынын этрафында
 Салыныр яшыл мешә.
 Мәктәпләрә йолланыр
 Ушаглар сөһөр-сөһөр,
 Чошгун бир дөниз кими
 Гайнайыр бизим шөһәр.
 Бакыны пионерлөр
 Илк дөфә көүрү санки.
 Севиндирир онлары
 Бу көзөл, ени Бакы.
 Дейирлөр: Сталинни
 Аталыг гайгысилө
 Бакымыз чичөкләниб,
 Көзләннибди белә.
 О, яратды енилән
 Ярашыглы Бакыны.
 Бөйүк гүввәт мәнбәи—
 Бу ишыглы Бакычы.
 Сталинни айдын бир
 Тәшшырыгы вар бизә:
 Коммунизм гурмагчын
 Апарат мүбаризә!
 Сөз веририк, о бөйүк
 Атамыза, рәһбәрә—
 Чарпышыб чатачагыг
 Коммунизмә, зэфәрә!
 Музейләрдә бизим дө
 Янылачыг адымыз,
 Чүнки Ленин—Сталин
 Олмүшүрү устадымыз!

★

ӘКБӘР АҒАЕВ

Халг сәадәти уғрунда йорулмаз мүбариз

Бөйүк рус шаири Н. А. Некрасовун ярадычылығы XIX әср рус әдәбийятынын вә һабелә рус ичтимаи фикринни һикишафында мүһүм рол ойнамышдыр. Онуң әсәрләри Русияда ингилаби-демократик фикирләрин йыйлмасына, рус халгынын азадлығы вә истиглалыйәти уғрунда мүбаризә апаран ингилабчылар наслинин етишсинә вә тәрбийәсинә билгәвәситә тә'сир көстәрмиш вә көмәк этмишдир.

Некрасов ярадычылығынын бу мүтәрәгги хуәсийәтинни нөзәрдә тутарат Н. Г. Чернышевски язмышдыр: «Онуң шөһрәти әбәди олачагдыр. Русиянын она, рус шаирләрин ичәрисиндә ән даһи вә ән нәчиб олан бу шаирә бәсләдийи мөһәббәт дө әбәдидир».

Чернышевскинин бу сөзләри рус халгынын Некрасова бәсләдийи мөһәббәтин вә гәдәр дәрин вә сәмиими олдуғуну көстәрдийи кими, шаирин әдәби-ичтимаи фәалийәтинин бөйүк әһәмийәтинни дә ифадә эдир. Чүнки Некрасов XIX әсрин 60—70-чи илләриндә, Чернышевски вә Добролюбовла бирликдә, Русияда ән мүтәрәгги адамларын фикри һикишафына тә'сир эдән, мүтләгийәт үсул-идаросинин чиркинликләринин ачык көстәрән, өз дөврүндәки ичтимаи гурулушун бүтүн әйбләрини ифша эдән, халгы азад кәләчөк уғрунда мүбаризәйә чагыран көркәмли шәхсийәтләрдән бири иди. Мәһз буна көрә дө В. И. Ленин Некрасовун ярадычылығына йүксәк гийәмәт верәрәк язмышдыр: «Һәлә Нек-

расов вә Салтыков рус чәмийәтинә тәһкимчи мүлкәдарын сәлигәли вә бөзәк-дүзәкли әһмәлийи пәрләси алтында онун йартычы мөвафенин көрмәйи өйрәдирдиләр, бу кими адамларын риякарлығы вә вичдансызлығына гаршы нифрәт бәсләмәйи өйрәдирдиләр.» (В. И. Ленин, Әсәрләри, 13-чү чилд, сәһ. 43)

Некрасовун тәсвир этдийи ингилабчы демократ гәһрәманларын һамысы халга архаланан вә халгын ағыр ичтисади вә мө'нәви әсарәт-дән гуртармасы уғрунда мүбаризә апаран адамлардыр. Некрасовун поэзиясы йүксәк идеялы, мүбариз халгын арзу вә истәкләри илә гырылмаз телләрә баглы олан бир поэзиядыр. Некрасов, Чернышевски вә Добролюбовун мүтәрәгги ән'әналәринин бөйүк әһәмийәтинни хатырладарат А. А. Жданов йолдаш «Звезда» вә «Ленинград» журналлары һаггындакы мө'рузәсиндә демшидр:

«Некрасов өз поэзиясыны «интигам вә гәм пәрсен» адландырмашдыр. Чернышевски вә Добролюбов әдәбийяты халга хидмәт эдән мүгәддәс бир шей һесаб эдирдиләр. Чар гурулушу шәрәтиндә Русиянын демократ энгәләрарынын ән яхшы нүмайәндәләри бу ичиб йүксәк идеялар уғрунда һәләк олурдулар, каторгын вә сүргүнә кедирдиләр. Бу шәһлә эн'әналәри нәчә унутмаг олар? Бу эн'әналәри нәчә әттипә әтмәмәк олар, идеясызлыг маскасы даламыда кизләнерәк, сәнет халгына ябачы фикирләри гә-